

מראי מקומות- שבועות ל"ב

שומר. וא"כ, כשחזור ואומר כל הפרטים, הרי הוי שבועה על שבועה ולא חלה. וא"כ, ע"כ צריך להיות דהשביעם חוץ לב"ד, והכפירה הי' בב"ד, ולכן היו צריכים לחזור ולפרוט כל הפרטים, ולא הי' סגי לומר שבועה שאין אנו יודעין לך עדות, ולכן לא הוי שבועה על הכלל אלא על הפרטים, ולכן כולן חלין (וע"ש בהסבר טפי).

(ד) **הא מני ר"י הגלילי היא דאמר אפשר לצמצם- פרש"י** דהיינו ר' יוסי הגלילי דבכורות, דרחל שלא ביכרה והולידה ב' זכרים בב"א, ס"ל לריה"ג דשניהם לכהן. והק' הריטב"א, הא איכא למימר דשאני התם דהי' בידי שמים, אבל בידי אדם אי אפשר לצמצם. ותי' דאה"נ, אם ריה"ג ס"ל דוקא בידי שמים, א"כ מתני' כאידך תנא דס"ל דדוקא בידי אדם אפשר לצמצם, ונקט ר' יוסי

הגלילי כיון דידיע מתנית' טפי [ותמה המו"ל (בהוצאת מוה"ק) דהא מבואר בגמ' שם למסקנא דריה"ג ורבנן נח' בין בידי אדם ובין בידי שמים. ועוד יש להק', הא מבואר התם דריה"ג דס"ל דבידי שמים אפשר לצמצם כש"כ דס"ל כן לענין בידי אדם, ומדברי הריטב"א משמע להיפוך].

(ה) **עד דאמרי שבועה שאין אנו יודעין לך עדות טובא הוי-** הק' הרשב"א (לא:), למאי דמוקמי' לי' בתוכ"ד, למה צריכין לומר דכפר ממש, ולכן הק' דבתוכ"ד אין זמן מספיק לומר כ"כ, לימא דמיירי דאמר אמן בתוך דבורו של זה. ותי' דר' יוחנן דאמר כגון שכפרו שניהן בתוך כדי דיבור משמע דכפרו ממש, ולא רק דאמרו אמן, ולכן שפיר הוכיח הגמ' דכוונת ר' יוחנן דהיינו דכ"א כופר בתוכ"ד של חבירו.

(ו) **ומר סבר עד כי אתא לממונא קא אתא- פרש"י** דדרשי' דע"א לא קם לעונשין אבל קם הוא לממון. וכ' הרשב"א דק' להשוות למקשה זה טועה גמור. ולכן כ' דהנכון הוא לפרש כפי' הר"י מיגש, דחשבינן לי' לממון הואיל וראוי להצטרף עם אחר להוציא ממון, ולכן חשבינן לי' דאתי לממונא. וע"ע בפורת יוסף דפי' באו"א, דנח' במהו עיקר עדותו, ראב"ש ס"ל דהעיקר הוא דהעיד על ממון, רק דיכול הנתבע לפטור עצמו ע"י שבועה,

(א) **והא נמי תנינא שבועת העדות כיצד, אמר לעדים וכו'-** הק' התוס' הרא"ש, למה הק' הגמ' רק לשמואל, הרי יכולין להק' על המשנה גופא, הרי כיון דקתני אמר לעדים, למה צריכין לחזור ולמתני עד שישמעו מפי התובע, נהי דשילח ביד עבדו וכו' צריכין למתני, דסד"א דשלוחו של אדם כמותו בנוגע זה ג"כ, קמ"ל דלא אמרי' כן, אבל ל"ל למתני עד שישמעו מפי התובע. ועוד הק', מאי פריך אמר אין לא אמר לא, הרי הה"א הי' דרין כמו דאמר, וא"כ שפיר הוי נכלל במה דקתני אמר. ותי' דחדא מתרצתא בחברתא, דלא מלשון המשנה פריך, אלא מיתורא פריך, דכיון דהמשנה הביא פעמיים הדין דצריך לדבר, א"כ מסתמא בא למעט הא דרין אחריו, וא"כ מה בא שמואל לאשמעין.

(ב) **אי הכי, אימא שבועה גופא בב"ד אין שלא בב"ד לא- פי' הריטב"א,** דכוונת ר' פפא הי' להק', דבשלמא לדידי, דמה דצריך כפירה בב"ד דוקא מסברא הוא, דבמקום דמהניא הודאה בב"ד שם צריך להיות הכפירה, אבל שבועה דאי' בכל מקום, שפיר יכול להתחייב אפי' בשבועה חוץ לב"ד. אבל לדידך דמביא דין זה מקרא, הרי קרא זה מדבר על שבועה ג"כ, ומנא לך לחלק בקרא לומר דשבועה יכול להיות חוץ לב"ד. וע"ז תי' אביי דמקרא גופי' מוכרח דשבועה הוא חוץ לב"ד, דאל"כ לא משכחת שבועה על כל אחת ואחת, דלא משכחת חילוק שבועות אלא חוץ לב"ד.

(ג) **ואי ס"ד בב"ד, מי מחייב על כל אחת ואחת- הק' תוס',** לימא דקרא בא לחייב היכא דנשבע שבועה שאין אנו יודעין לך עדות שיש לך ביד פלוני חטין ושעורין וכו', דחייב על כל א' וא', והניח בקו'. וכ' התוס' הרא"ש בשם המהר"ם, דאה"נ דקרא בא לזה, אלא דגם זה צריך להיות חוץ לב"ד. וביאר דאם הי' שבועה זו בב"ד, א"כ כיון דהתובע השביעם על כל מינים אלו, אפי' אם השיבו סתם ואמרו דאין אנו יודעין לך עדות ותו לא, הרי מסתמא שבועה זו קאי על כל המינים

העדים לא עתיד לבוא להעיד, שפיר בודקין אותה המים.

(ט) **הכל מודים בע"א דר' אבא- דהיינו, דהיכא דאמר' דמתוך שאינו יכול לישבע משלם, א"כ שפיר הוי עדותו על ממון, וא"כ חייב בשבועת העדות. וכ' הריטב"א דמכאן מוכח דהיכא דאינו יכול לישבע, צריך לשלם ואין שכנגדו צריך לישבע. דאם הי' שכנגדו צריך לישבע, א"כ לימא מי יימר דמשתבעת, וכמו דאמר' לגבי חשוד.**

(י) **וכל המחויב שבועה ואינו יכול לישבע משלם- כ' הריטב"א, "והדבר ידוע שאין דין זה אלא במחויב שבועה של תורה, בשבועת עד א' או דמודה במקצת או בשבועת השומרים, ולא במחויב שבועה דרבנן."**

(יא) **הכל מודים בעד מיתה שהוא חייב- כ' הרשב"א, "וכ' מקצת מרבתינו הצרפתיים ז"ל דמכאן יש ללמוד דיכול אדם להשביע את חברו על הספק אם יודע לו עדות אם לאו, דהא הכא איהי לא ידעה דמית ולא ידעה דהאי ידעה, דאם איתא איהי נמי ידעה, ואפ"ה משביעתו." וע' בהגהת המו"ל בהוצאת מה"ק להשיטות בענין זה.**

(יב) **הכל מודים בעד מיתה שהוא חייב- ע' בריטב"א שהביא שיש מקשים למ"ד כתובה דרבנן, למה חייב העד, הרי מדאורייתא אי"ז עדות שהוא נוגע ממון. וכ' הריטב"א דרחמנא בכל כפירת ממון חייב קרבן, וכיון דתקנו רבנן דהבעל מחויב לה מדרבנן, כפירת ממון גמור הוא.**

(יג) **הכל מודים בעד מיתה שהוא חייב- הק' התוס' הרא"ש בשם רבנו שמחה, הא אין נפרעין מנכסי יתומים אלא בשבועה, וא"כ לימא לה העד דמי יימר דמשתבעת. ותי' בשם ר' מאיר דמה שהוא חייב כאן בשבועת העדות הוא משום דמפסיד לה מזונות, דאם הי' מעיד לה היתה נזונת בלא שבועה, אבל אם אינו מעיד לה אינה נזונת אלא בשבועה, דמה דאמר' דתטול בלא שבועה הוא רק בששמעו בו שמת, אבל לא שמעו בו שמת אין נוטלין בלא שבועה. ולכאור' זה יהי' עדיין**

אבל אם אינו יכול לישבע, חייב לשלם. אבל הת"ק ס"ל דעיקר עדותו הוא על השבועה, ואם אינו יכול לישבע, מ"מ פטור הוא, דהא אין ע"א יכול לחייב ממון.

(ז) **מר סבר דבר הגורם לממון כממון דמי ומר סבר לאו כממון דמי- העיר הרש"ש, הרי לכאור' אפי' ב' עדים אינם אלא גרמא, דהכובש עדותו פטור מדיני אדם אף בתרי, וא"כ מ"ש חד מתרי. ותי' דבתרי עכ"פ הוי ברי הזיקא, אבל בחד לא הוי ברי הזיקא. ולכן אי"ז דומה להדבר הגורם לממון שנח' בה ר"ש ורבנן, דהתם הוי ברי הזיקא אלא שמה שהזיק אינו ממון, ומצינו הרבה שהלשון אחד על כוונות מתחלפות. וע' ברשב"א דהק' דהא קי"ל דדבר הגורם לממון כממון דמי, אבל כאן פסק כרבנן, וקשיא הלכתא אהלכתא. ותי' דשאני הכא דהתורה לא חייבו אלא בגורם ממש להפסיד ממון חברו, אבל לגבי נזקין כל שגורם לממון מזיק חשבינן ליה.**
[והוא על דרך מש"כ הרש"ש דבעלמא דבר הגורם לממון היינו מה שהוא ברי הזיקא.]

(ח) **הכל מודים בעד טומאה- הק' תוס', הא יכול העד לטעון דאפי' אם לא הי' העיד היתה מפסדת כתובתה, דהבעל הי' משקה אותה ע"י הקינוי וסתירה, והיא היתה מתה ומפסדת כתובתה. ותי' דאיכא למימר דזכות תולה ולא חשיבי העדי קינוי וסתירה אלא גורמים. ותמהו האחרונים על קו' התוס', הרי קי"ל דאם יש עד בסוף העולם שיודע שנטמאה, אין המים בודקין אותה. וא"כ, למה יכול לטעון כן, הא כיון שהוא יודע שנטמאה, ודאי המים לא יבדקוה. והביא הרש"ש שהמשנה למלך (סוטה ג', כ"ג) הוכיח מכאן דבאמת העד א' אינו מעכב על הבדיקה, אלא דנאמן אפי' לאחר שתייתה. והרש"ש עצמו תי' דכיון דהעד כבר נשבע שאינו יודע, ולא יהי' נאמן לחזור ולומר דיודע, א"כ שוב לא הוי כע"א במדה"י, דהא אינו יכול להעיד עליה. וכע"ז אי' בהג' הרד"ל, דיכולים העדים לומר דכיון דאין דעתנו לבוא להעיד, א"כ אין המים סומכים עלינו, דהא כל הסברא דאין המים בודקים כשיש ע"א הרי הוא מבואר ברמב"ם שהוא משום דאין צריכת בדיקת המים, דהא יש עדים. אבל אם**

ק' להראשונים (רש"י, ועוד) דפירשו דהסוגיא מיירי בכתובה, אולם ע' בתוס' הרא"ש בסוף דבריו דכ' דלמסקנת הגמ' ל"ק כלל, דהא מסקינן דמיירי דאתפסה מטלטלין, ובכה"ג קיי"ל דאין צריכה שבועה לגבות מן היתומים.

יד) הכל מודים בעד מיתה שהוא פטור, דאמר לה לדידה ולא אמר להו לב"ד וכו' - כ' הרמב"ן דאין הביאור דעכשיו נאמנת אם אמרה לב"ד עכשיו שמת בעלה, דכיון שהוא בא לב"ד ואמר שלא אמר לה שמת, א"כ נאמן הוא טפי ממי שבא מכח טענתו. אלא הא דפטרי' הכא עד מיתה היינו כדאמר לה לדידה, היינו משום דלא היתה צריכה להשביעתו כלל, שאילו רצתה אמרה סתם מת בעלי והיתה נשאת.

טו) דתפישא מטלטלי- כ' הריטב"א דלאו דוקא שהתפס לה בעלה, אלא אפי' אם היא תפסה מעצמה, ודלא כש"י הרמ"ה שהביא דס"ל דדוקא בהתפיסה בעלה, אבל אם תפסה מעצמה לא מהני.